

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การทำงานมีความสำคัญต่อชีวิตของคนทุกคน เนื่องจากการทำงานเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตและต้องปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ การทำงานเป็นสิ่งที่ให้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าของชีวิตของคน เพราะเป็นโอกาสที่ทำให้เกิดการปะสังสรรค์ระหว่างผู้ใช้แรงงานกับบุคคลอื่น ๆ กับสถานที่ ดังนั้นการทำงานจึงเป็นการเปิดโอกาสในแสดงออกถึงสติปัญญา ความคิดริเริ่มอันนำมาสู่เกียรติยศ และความพึงพอใจในชีวิต เมื่อแต่ละบุคคลได้ใช้ชีวิตการทำงานอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะทำให้มีสภาพจิตใจ และอารมณ์ที่ดี ซึ่งส่งผลให้ทำงานดีตามไปด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่แต่ละองค์กรจะต้องศึกษาหรือแสวงหาหนทางให้เกิดความสอดคล้องต้องกันของความพึงพอใจระหว่าง พนักงานและองค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุด

คุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการเป็นการทำงานให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในการทำงานด้านต่าง ๆ กับคุณภาพชีวิตการทำงาน เนื่องจากลักษณะของงานแต่ละงานมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ความหลากหลายของงาน ความมีอิสระในการตัดสินใจ โอกาสรับรู้ผลการปฏิบัติงานที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ต้องเอื้ออำนวยต่อการทำงาน และความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้สำนักงาน ที่แต่ละหน่วยงานจัดสรรให้กับผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งแตกต่างกันตามนโยบายของหน่วยงานหรืองบประมาณที่ได้รับ นอกจากนี้คุณภาพชีวิตการทำงานยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงานอันประกอบด้วย การให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน ความสนิทสนมกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน และความสามัคคีกันในการทำงาน การทำงานของบุคลากรในลักษณะที่มิจะทำให้งานประสบความสำเร็จได้ และการปกครองบังคับบัญชาเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงาน และมีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานทั้งด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถ และส่วนด้านสิทธิส่วนบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต การทำงาน (Quality of Work Life) ในปัจจุบันคำว่า คุณภาพชีวิตการทำงานมีความที่คลุมเครือ คือ ยังไม่มีคำจำกัดความที่เฉพาะเจาะจงและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป แต่ในความหมายกว้าง ๆ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตการทำงานที่ประกอบด้วย ค่าชั่วโมงการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงาน ผลประโยชน์ ความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงาน และการมีมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงาน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน คุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นองค์ประกอบหรือเป็นมิติหนึ่งที่สำคัญของคุณภาพชีวิต แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตการทำงานได้กำเนิดและแพร่หลายในประเทศอุตสาหกรรม หากกล่าวถึงความหมายของคำว่า คุณภาพชีวิตการทำงานแล้วจะ พบว่ามีผู้รู้ นักวิชาการหลายท่านหรือผู้เกี่ยวข้องได้ให้ความหมาย ของคำว่าคุณภาพชีวิตการทำงาน (Quality of Working Life = QWL) ความหมายในแง่มุมต่าง ๆ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง การทำงานภายในองค์การอย่างมีความสุข มีความพึงพอใจในงานที่ได้ปฏิบัติ รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่มีความ เหมาะสม ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจในงาน จึงทำให้บุคลากรทำงานได้อย่างมีคุณภาพในขณะที่ เดียวกันก็มีความรู้สึกว่าตนมีคุณค่าต่อองค์การ และถ้าบุคลากรปฏิบัติงานสามารถผสมผสาน การทำงานกับชีวิตส่วนตัวได้อย่างเหมาะสม ทำให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการในการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด ใน ส่วนของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ ต่างก็มีการปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้บริหารขององค์การ ไปสู่การปฏิบัติงานที่มีมากมายหลาย ด้านและต้องปฏิบัติให้ทันเหตุการณ์ ทันต่อความต้องการของประชาชน รวมทั้งการนำทรัพยากรในองค์การมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตการทำงานเช่นเดียวกัน เป็นเหตุให้การบริการประชาชนและการพัฒนาท้องถิ่นด้อยลงไปทำให้ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด คุณภาพชีวิตการทำงานจึงเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งขององค์กร ที่องค์กรควรเสริมสร้างคุณภาพชีวิตการทำงานด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้

พนักงานมีความสุขสนุกกับการทำงานอันเป็นการป้องกันมิให้บุคลากรเกิดความรู้สึกว่าคุณภาพชีวิตในการทำงานต่ำลง เมื่อแต่ละบุคคลได้ใช้ชีวิตการทำงานอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจก็จะทำให้มีสภาพจิตใจ และอารมณ์ที่ดีซึ่งส่งผลให้ทำงานดีตามไปด้วย

ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและยกระดับคุณภาพชีวิตการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม ตำแหน่งงาน
3. ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

สมมุติฐานการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ในระดับมาก
2. บุคลากรที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีคุณภาพชีวิตการทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลดอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ตัวแปรอิสระ คือ คุณลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 ตำแหน่งงาน

1.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพชีวิตการทำงานใน 8 ด้าน คือ (Huse and Cumming,

1985 : 199-200)

- 1.2.1 ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ
- 1.2.2 ด้านสภาพทำงานที่ปลอดภัย
- 1.2.3 ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน
- 1.2.4 ด้านความก้าวหน้า
- 1.2.5 ด้านสังคมสัมพันธ์
- 1.2.6 ด้านลักษณะการบริหารงาน
- 1.2.7 ด้านภาวะอิสระจากงาน
- 1.2.8 ด้านความภูมิใจในองค์กร

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 58 คน แบ่งเป็น (องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์. 2558)

ข้าราชการ/ลูกจ้างประจำ	จำนวน 29 คน
พนักงานจ้างตามภารกิจ	จำนวน 19 คน
ลูกจ้างทั่วไป	จำนวน 10 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาระหว่างเดือน สิงหาคม-ธันวาคม 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณภาพชีวิตการทำงาน หมายถึง คุณลักษณะของการดำเนินชีวิตการทำงานในหน่วยงานของข้าราชการ พนักงานจ้างตามภารกิจ ลูกจ้างทั่วไป องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีการประเมินคุณภาพชีวิตการทำงาน ซึ่งมีเกณฑ์ตัวชี้วัด 8 ด้าน เป็นตัวกำหนดดังนี้

ด้านผลตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ (Adequate and Fair Compensation) หรือรายได้และผลประโยชน์ตอบแทน หมายถึง การได้รับรายได้และผลตอบแทนที่เพียงพอและสอดคล้องกับมาตรฐาน ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกว่ามีเหมาะสมและเป็นธรรมเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากงานอื่น ๆ

ด้านสภาพทำงานที่ปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ (Safe and Healthy Environment) หมายถึง การที่พนักงานได้ปฏิบัติงานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสถานที่ทำงานไม่ได้ส่งผลเสียต่อสุขภาพและไม่เสี่ยงอันตราย

ด้านการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน (Development of Human Capacities) หรือโอกาสพัฒนาศักยภาพ หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติงานได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนจากงานที่ทำโดยพิจารณาจากลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่งานที่ได้ใช้ทักษะและความสามารถหลากหลาย งานมีความท้าทาย งานที่ผู้ปฏิบัติมีความเป็นตัวของตัวเองในการทำงานงานที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญ และงานที่ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลการปฏิบัติงาน

ด้านความก้าวหน้า (Growth) หมายถึง การที่ผู้ปฏิบัติมีโอกาสที่จะก้าวหน้าในอาชีพและตำแหน่งอย่างมั่นคง

ด้านสังคมสัมพันธ์ (Social Integration) การที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานที่ทำงานมีบรรยากาศเป็นมิตร มีความอบอุ่นเอื้ออาทร ปราศจากการแบ่งแยกเป็นหมู่เหล่า ผู้ปฏิบัติได้รับการยอมรับและมีโอกาสสัมพันธ์กับผู้อื่น

ด้านลักษณะการบริหารงาน (Constitutionalism) หมายถึง การมีความยุติธรรมในการบริหารงาน มีการปฏิบัติต่อบุคลากรอย่างเหมาะสม พนักงานได้รับการเคารพในสิทธิและความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้บังคับบัญชายอมรับฟังความคิดเห็นของพนักงาน บรรยากาศขององค์กรมีความเสมอภาคและยุติธรรม

ด้านภาวะอิสระจากงาน (Total Life Space) หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีความสมดุลในช่วงของชีวิตระหว่างปฏิบัติงานกับช่วงเวลาอิสระจากงาน มีช่วงเวลาที่ได้คลายเครียดจากหน้าที่ความรับผิดชอบ

ด้านความภูมิใจในองค์กร (Organizational Pride) หมายถึง ความรู้สึกของพนักงานที่มีความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานในองค์กรที่มีชื่อเสียงและได้รับรู้ว่าองค์กรอำนวยประโยชน์และรับผิดชอบต่อสังคม

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

บุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง ข้าราชการ/ลูกจ้างประจำ พนักงานจ้างตามภารกิจ และพนักงานจ้างทั่วไป ขององค์การบริหารส่วนตำบลคอนสมบูรณ์ อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สามารถใช้เป็นข้อมูลในการนำเสนอต่อผู้บริหารองค์การหรือหน่วยงาน เพื่อนำไปกำหนดนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากร
2. สามารถใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการทำงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์การ
3. สามารถนำไปเป็นข้อมูลในการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานและเป็นแหล่งข้อมูลในการปรับปรุงให้บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งอาจจะส่งผลให้การบริหารจัดการในองค์การประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น